

Кечик О. О. Мовленнєва культура студентів як складова фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи / О. О. Кечик // Мовна палітра Луганщини : зб. матеріалів Всеук. наук.-практ. конф. (27 квітня 2012 р., м. Лисичанськ) / за заг. ред. О. М. Горошкіної. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – С. 160-164

**МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

О. Кечик

(Лисичанський педагогічний коледж)

У статті розглядаються шляхи формування мовленнєвої культури студентів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова : мовленнєва культура, початкова школа, культура мовлення.

Сучасна освітня парадигма визначає пріоритетним напрямом фахової підготовки вчителів формування мовленнєвої культури як основного компонента структури загальної підготовки й розвитку? особистості. Система освіти - одна з найвпливовіших у сфері духовності та має потужний вплив на формування особистості. Якісні зміни в українській школі не можуть бути реалізовані без формування особистості вчителя, без його готовності до роботи з дітьми. Лише особистість може творити особистість, і тому надзвичайно важливою є діяльність учителя на сучасному етапі суспільного розвитку. Професійна підготовка майбутнього фахівця повинна забезпечувати функціонування вчителя як суб'єкта педагогічної праці. Сучасне життя висуває високі вимоги до професійної підготовки студентів. Саме тому необхідним є оволодіння культурою мовлення, яка допоможе майбутнім фахівцям освіти стати справжнім майстром своєї справи з високим рівнем знань і вмінь у сфері педагогічної діяльності.

Науковці та педагоги-практики великого значення надають розвитку усного та писемного мовлення, мовленнєвій культурі особистості. Протягом останніх десятиліть до цієї теми зверталися мовознавці (О. Ахманова, Н. Бабич, В. Виноградову Д. Ганич, Б. Головін, Л. Мацько, Л. Скворцов, М. Судима та ін.), * дидакти й лінгводидакти (А. Алекеюк, О. Біляєв, С.Караман, О. Олійник, М. Пентилюк та ін.). Певною мірою ця проблема, порушувалась у працях багатьох психологів і психолінгвістів (Б. Ананьєв, М. Бахтін, М. Жинкін, І. Зимня, О. Потебня та ін.).

Однак оптимальних шляхів поєднання розвитку мовленнєвої культури студентів із засвоєнням виражальних засобів мови як умови успішної соціалізації в лінгводидактиці не виявлено, про що свідчить вивчення й аналіз науково-методичної літератури. Недостатність уваги до цієї проблеми пояснюється передусім нерозробленістю методики формування мовленнєвої культури студентів шляхом засвоєння виражальних можливостей мови з метою адекватного відтворення соціокультурної реальності в процесі спілкування.

Мета статті - визначити шляхи формування мовленнєвої культури студентів у процесі фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Б. Головін вважає, що культура мовлення - це:

- 1) сукупність і система комунікативних якостей мовлення;
- 2) вчення про сукупність і систему комунікативних якостей мовлення (Головін Б. Н. Основи культури речі, 1988, с. 7). М. Ілляш саме поняття культури мовлення визначає так: 1) володіння літературними нормами на всіх мовних рівнях, в усній та писемній формі мовлення, уміння користуватися мовностилістичними засобами і прийомами з урахуванням умов і цілей комунікації; 2) упорядковану сукупність нормативних мовленнєвих засобів, вироблених практикою людського спілкування, які оптимально виражають зміст мовлення і задовольняють умови і мету спілкування; 3) самостійну лінгвістичну дисципліну (Ілляш М. И. Основи

культури речі, 1984, с. 5-6). Фахова підготовка майбутніх учителів початкових класів передбачає формування високого рівня умовної культури, Серед різноманітних професійних знань, практичних вмінь та навичок, яких набувають майбутні педагоги; особливе місце посідає знання рідної мови, вільне володіння нею, бо саме це є головним інструментом впливу вчителя. Для дитини вчитель - взірець використання мовних засобів. Особливого значення мовлення вчителя початкової школи набуває в процесі навчання дітей рідної мови. Бо молодші школярі засвоюють мову практично, копіюючи, запозичуючи від дорослих лексику, стиль, манеру мовлення. Саме тому майбутній педагог повинен володіти усім арсеналом мовних засобів, мати багатий лексикон, опанувати різні жанри та стилі мовлення, володіти фаховою метамовою, говорити точно» виразно, яскраво. Р, Бабич вважає, що високого рівня культури мовлення можна досягти, якщо „ багато читати (і не тільки сучасні твори, а й класику, з історії літератури, твори різних жанрів, тексти різних стилів); уважно слухати живе слово (людей різних соціальних і професійних груп, майстрів художнього слова і сцени, культурних діячів); працювати зі словниками (загальномовними і спеціальними, одномовними і перекладними); стежити за змінами норм (лексичних і правописних, орфоепічних і текстологічних); не піддаватися впливам можливих „ модних" тенденцій; навчитися чути себе (навіть тоді, коли висловлюєш думку в письмовій формі)" (Бабич Н, Д. Основи культури мовлення, 1990, с. 9-8).

Важливою проблемою, пов'язаною із низькою культурою мовлення та мислення сучасної молоді, є невміння змістовно, логічно та чітко висловлюватися. Зрозуміло, що причиною цього є незначна увага до книги як до засобу виховного впливу на людину. Для підвищення рівня культури мовлення майбутніх педагогів слід активізувати творчу діяльність студентів; звертатися до монопредметного навчання при опрацюванні тем, спільних для курсів „Основи культури і техніки мовлення", „ Дитяча література", „ Сучасна українська мова з практикумом", методик викладання мов, музичних дисциплін, образотворчого мистецтва; матеріалом

для занять обирати високохудожні поетичні, прозові та драматичні твори; на кожному - занятті диференційовано підходити до студентів:

оцінювати їх індивідуальні виконавські здібності, а також пояснювати причини виявлених мовленнєвих помилок та шляхи їх усунення. Українська мова є складовою світового мовного простору. Це відображення культурно-історичного досвіду народу, неповторний, національний погляд на світ. Розбудова нашої держави вимагає від майбутнього вчителя бути взірцевим громадянином, репрезентантом української нації у світі. Тому особливої уваги на сучасному етапі розвитку національної школи заслуговує мовна освіта і мовленнєва культура майбутніх педагогів.

Таким чином, культура мовлення - це поєднання мислення і мови, точність вираження: думок, почуттів, ясність, зрозумілість смислових зв'язків і відношень одиниць мови в мовленні зв'язкам і відношенням предметів і явищ у реальній дійсності. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у використанні міжпредметних зв'язків у процесі отримання гуманітарної освіти.

